umuligt Foretagende. Men overfor de store sociale Farer, som Udviklingen fører med sig, maa det blive Samfundets Sag at træffe de Foranstaltninger, der kan iværksættes paa den nuværende Produktionsmaades Grundlag. Man maa stræbe efter at skabe Institutioner, der kan afhjælpe de sociale Ulemper, og som under ny og tidssvarende Former kan erstatte de Goder, der med Udviklingen er gaaet tabt.

Blandt de utvivlsomme Tab, der maa registreres, spiller den gamle Lærlingeuddannelses Undergang en væsentlig Rolle. En Faguddannelse af samme Art som den, Lærlingene modtog i de gamle Haandværksbedrifter, kan selvfølgelig ikke eksistere indenfor Storindustriens Ramme. Den forudsætter et helt andet Forhold mellem Mester, Svend og Lærling end det, der kan eksistere mellem Fabrikanten og Arbejderne, og den forudsætter fremfor alt en Bedrift, hvor Arbejdets Deling ikke er drevet saa vidt, at hver enkelt Arbejder kun har sin lille Gren af Arbejdet, som han stadig maa passe uden at faa noget Overblik over hvad der iøvrigt foregaar. Men naar Lærlingeuddannelsen og for en stor Del Svendeuddannelsen paa mange — selvfølgeligt ikke paa alle — Omraader falder bort, uden at noget andet træder i Stedet, saa maa Følgen nødvendigvis blive den, at det gaar tilbage med Fagdygtigheden. Og det Land hvor der ikke paa anden Maade gøres noget for at bevare og udvikle Fagdygtigheden, bliver svækket i Konkurrencen med andre Lande; dets Arbejderes ringere Dygtighed foraarsager, at deres Arbejde giver et ringere Udbytte, og dette vil atter paa Grund af Konkurrenceforholdene have Tilbøjelighed til at trykke Lønningernes Niveau ned. Der er herhjemme — som andre Steder — fremkommet Bestræbelser for at forbedre Lærlingeforholdene, for at fremkalde en virkelig Lærlingeuddannelse og forhindre, at de Børn eller unge Mennesker, der antages under Navn af Lærlinge, bliver misbrugte som Arbejdere i Stedet for at lære noget. Paa adskillige Punkter er disse Bestræbelser meget anerkendelsesværdige; der er jo vedblivende ikke faa Bedrifter, der paa Grund af deres særlige Natur under alle Omskiftelser vil bevare mange af det mindre Haandværks Karaktertræk; men det er langtfra paa alle Omraader at man kan naa frem ad denne Vej. Det kan ikke nytte at lukke Øjnene for den Kendsgerning, at saa overordenlig mange Nutidsbedrifter aldeles ikke lader sig tvinge ind under Former, der giver Plads for en virkelig Lærlingeuddannelse. I saadanne Tilfælde frembyder der sig neppe nogen anden Udvej end Fagskoler, naar man vil gøre det muligt for Fagets Arbejdere at opnaa en Uddannelse, der strækker sig videre end til den rent mekaniske Færdighed, som kan erhverves ved stadig Udførelse af det underordnede og ensformige